

“Summertime” - by George Gershwin

האריה “זמן קיץ” מתוך האופרה פורגי ובס – מאת ג'ורג' גרשווין

רקע ליצירה:

היצירה “פורגי ובס” נכתבה על-ידי המלחין ג'ורג' גרשווין (1898-1937), אחד האומנים האמריקאיים היחידים שזכו להיכנס לפנתאון גדולי הקומפוזיטורים. גרשווין זכה לכבוד זה בזכות יכולתו הנדירה ליצור מוזיקה סימפונית תוך התבססות על סגנון הג'אז האמריקאי המסורתי. “פורגי ובס” כתובה כאופרה אירופית מערבית לכל דבר ועניין, אך היא קרובה ברוחה לז'אנר המיוזיקל – שימוש בפורמט האופרה, תוך הלחנת שירים ואריות בסגנון מוזיקה קלה. למעשה, עם העלאת האופרה בשנת 1935 (שכונתה בפי גרשווין “אופרה עממית”) היה קושי אמיתי לקטלג אותה – היא לא בדיוק אופרה, לא בדיוק מיוזיקל, לא בדיוק דרמה אופראית (על אף שגרשווין הלחין בטכניקות לייט-מוטיב הדומות לאלו של הדרמה האופראית מבית מדרשו של ואגנר), והיה קושי אמיתי לקטלגה ולבקרה באופן מושכל.

גרשווין באופן מודע שאף ליצור מוזיקה שתהה בבסיסה אמריקאית. הוא ראה במוזיקת הג'אז, זו המאגדת תחתיה את שירי העם האפרו-אמריקאיים, את המקור לייחודיות האמריקאית. הוא הצהיר לא פעם כי הוא מאמין שמוזיקת הג'אז מהווה נדבך רציני וחשוב בתרבות האמריקנית, ובמידה כזו או אחרת על כל אמריקאי להכירה. הלבוש האופראי והסימפוני, שנחשב לעממי, אפשר לבצע סוג של “בורגניזציה” למוזיקת הג'אז (שהייתה לנחותה במעמדה החברתי-תרבותי באותה עת). גרשווין במידה כזו או אחרת היה זה שדחף למהפכה הנגדית שיצרו אומנים אפרו-אמריקאיים כמה שנים לאחר מותו. האומנים הגאונים, כמו דיזי גילספי וצ'ארלי פארקר, שאפו להפוך את הג'אז לאומנות רצינית, ומרדו בניכוסה למסגרת הסימפונית על-ידי האדם הלבן. סגנון הבי בופ, שפרץ בשנות ה-50, הוא תוצאה של תגובת נגד עזה של שחורי אמריקה ששאפו להחזיר את הג'אז למועדון השכונתי ולאדם הפשוט – לא על במות ברודוויי.

על אף הביקורת העזה שגרשווין ספג משחורי אמריקה, הייתה לו אהבה גדולה למוזיקה השחורה, והוא הצהיר לא פעם שממנה הוא שאב את ההשראה ליצירתו. מאחר והוא עצמו מרד בחינוך האירופי והקלאסי שהוא קיבל, הוא לא היה מיומן בתזמור ובטכניקות כתיבה מקובלות. את יצירותיו הוא לא היה מתזמר בדרך כלל.

"פורגי ובס":

"פורגי ובס" זו אופרה שנוצרה כיצור בין-כלאיים מושלם. רבים ממבקרי המוזיקה בסוף שנות השלושים טענו שניסיונותיו של גרשווין ליצור מוזיקה "רצינית" על בסיס המוזיקה הקלה נידון לכישלון בטווח הארוך. באופן מפתיע ההפך הגמור התרחש – האופרה "פורגי ובס" זכתה לאהדה כה רבה, כך ששיריה הפכו לשירים מוכרים ונגישים לכל. השיר "סאמר-טיים" נקלט ברפרטואר ובתודעה כשיר עממי אותנטי, על אף שהוא כל כולו מבוסס על רעיונותיו האישיים של גרשווין. בדומה למלחינים אירופיים רבים, הוא יצר את אותו "פולקלור מדומה", בו נדמה למאזין שהלחן מבוסס על שיר עם אותנטי לחלוטין, אך למעשה הלחן הוא מקורי. עלילת האופרה ממוקמת בדרום הישן של ארצות הברית, ונהוג לספר שגרשווין חיבר את "פורגי ובס" לאחר ששהה בדרום קארוליינה. מטרתו המוצהרת הייתה ללמוד על המקום ממקור ראשון, כך שיוכל לספוג את האווירה והנופים הייחודיים. שהייתו, כך נדמה, השפיעה על הדרך שבה בחר לתאר את נופי המקום ואווירתו. האופרה מספרת על פורגי, איש ערירי ובעל מום מהעיירה צ'ארלסטון בדרום קארוליינה, ובס, נערה קלת דעת. לאורך האופרה שזורים אריות מוכרות רבות, כשהמוכרת ביותר היא "סאמר-טיים" – זמן קיץ

סאמר-טיים (זמן קיץ):

השיר או האריה "סאמר-טיים" מבוצעת עם ראשיתה של האופרה, לאחר פרלוד תזמורתי קצר. קלארה מרדימה את תינוקה בשיר ערש רך, זהו השיר "זמן קיץ", אך מצב הרוח המנומנם והמלנכולי לא נמשך זמן רב, מאחר ומיד הוא מוחלף באווירה פראית של משחקי קוביה והתלהטות יצרים במסבאה המקומית. שיר זה בנוי כשיר עם מעודן, והוא מופיע שלוש פעמים לאורך האופרה. ביצועים רבים ניתנו לשיר זה מחוץ לקונטקסט של האופרה. הוא הפך ברבות הימים ל"סטנדרט ג'אז", המבוצע על-ידי כל חובב ג'אז באשר הוא. ישנם מאות ביצועים ידועים לשיר זה, ואחד הידועים מכל הוא הדואט אלה פירצ'רלד ולואי ארמסרונג. להבדיל, ישנו את הביצוע האקסטרואוגנטי והידוע של ג'ניס גופלין שבביצוע עוצר נשימה היא הפכה אותו לשיר בלוזי כבד ומחוספס (בוודאי לא שיר ערש). ביצועים רבים אחרים הם ביצועים אינסטרומנטליים, בהם ניתנת פרשנות אחרת, לעתים סוערת ווירטואוזית לשיר זה (ביצוע ידוע ומוכר הוא של ג'ון קולטריין).

לשיר זה שני בתים קצרים, הזהים במלודיה. התזמור הוא לירי, פשוט ושקט, כך שקווי השירה נותרים עצמאיים, ומעת לעת ישנם קווים קישוטיים המנוגנים בידי הכינורות וכלי הנשיפה. שירת הזמרת בשיר זה יכולה לבוא לידי ביטוי הן בסגנון אופראי מוכר והן בסגנון שירה פשוט ועממי.
להלן מילות השיר:

Summertime:

Summertime,
And the living is easy
Fish are jumping
And the cotton is high

Your daddy's rich
And your mamma's good looking
So hush little baby
Don't you cry

ליצירה זו בחרתי שלא להציע פעילויות מיוחדות, אך "העזתי" לנסות ולהציע תרגום אפשרי לשם שירה עם הכיתה. תוכלו למצוא בדיסק ליווי פסנתרני, שיתאים גם לנגינה עם חליליות:

קיץ חם,
כך אשכב לי בשמש
דגיגי נחל
וקוצים בצהוב

אבי נרדם
ואמי מנמנמת
לבד אחרון
בחום הלוהט